



TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

## BASIN AÇIKLAMASI

Basına ve Kamuoyuna,

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi olarak her yıl olduğu gibi bu yıl da su ve atıksu, atık yönetimi, hava kirliliği, toprak kirliliği, gürültü ve mega projelerin yarattığı etkiler açısından İstanbul'un çevre durumunu ele aldığımız, ayrıca önceki raporlarımızdan farklı olarak, olası bir depremde yaşanabilecek altyapı sorunları ve çevresel tahribatı irdelediğimiz 2023 yılı İstanbul Çevre Durum Raporunu kamuoyunun bilgisine sunuyoruz.

Türkiye'nin deprem konusunda hemen her alanda ne kadar hazırlıksız olduğu, 11 ilinde yaşayan 13 milyondan fazla insanın hayatını etkileyen 6 Şubat 2023 tarihli 7,7 büyüklüğündeki Pazarcık ve 7,6 büyüklüğündeki Elbistan depremleri ile bir kez daha açığa çıkmıştır. Özellikle bilim ve teknik hiçe sayılarak oluşturulmuş kentler nedeniyle depremler afete dönüşmüş, binlerce insanın yaşamını yitirmesine, hayatta kalanların çok önemli bir kısmının ise farklı şehirlere göç etmesine neden olmuştur. Oldukça geniş bir coğrafyada yaşanan yıkıma karşı gerek enkaza müdahale gerekse insanların su ve gıdaya erişimi hususunda yaşanan aksaklıklar ve nüfusu 16 milyona yaklaşan İstanbul'daki yapı ve insan yoğunluğu birlikte düşünüldüğünde olası bir İstanbul depreminde yıkımın çok daha büyük olacağı açıktır. Ayrıca başta İstanbul olmak üzere Marmara Bölgesindeki illerin ülke ekonomisindeki durumu göz önüne alındığında yaşanacak afetin sonuçları tüm ülkeyi doğrudan etkileyecektir.

İstanbul'un depreme hazırlanması için bina stokunun yenilenmesi/güçlendirilmesi çalışmalarına ek olarak:

- Alt Yapılar için Afet Yönetmeliği ve bu konudaki iyi uygulama örnekleri gözetilerek afet durumunda kullanılacak su rezervleri belirlenmeli, altyapı tesislerinde yedek enerji kaynağı bulundurulmalı, atıksu hatları ve arıtma tesisleri incelenerek gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.
- Oluşacak inşaat ve yıkıntı atıklarının ayrıştırılacağı geçici depolama alanları ile düzenli depolama alanları için jeolojik ve meteorolojik koşullar dikkate alınarak tekniğine uygun olarak yer belirlenmeli, geri kazanılabilecek nitelikteki atıklar için ön hazırlık yapılmalı, ayrıca enkaz çalışmalarında görev alacak personel için yeterli kişisel koruyucu donanım hazır bulundurularak eğitimler verilmeli, enkaz kaldırma çalışmalarında kullanılacak araç ve ekipman sayıları artırılarak alternatif güzergahlar tespit edilmelidir.

Olası bir İstanbul depreminin, afete dönüşmeden yönetilmesi bilimsel ve teknik planlamalar ile mümkündür. Afet Yönetmeliklerinde belirtilenler ve dünyadaki diğer ülke deneyimleri de dikkat alınarak kamu yönetimleri tarafından deprem planlaması yapılmalıdır. Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi meslek disiplini kapsamında, İstanbul depreminin yönetimi ile ilgili çalışmalarda kamu yönetimleri ve kent halkının yanında yer alacaktır.

Öte yandan bilinmelidir ki, İstanbul'u tehdit eden tek risk deprem değildir. Artan nüfus ve plansız kentleşme sonucu halihazırda pek çok çevre sorunuyla karşı karşıya kalan İstanbul, özellikle kentin kuzeyinde yer alan orman ve tarım alanları ile su havzaları üzerinde baskı yaratan mega projelerle



TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

ekolojik yıkıma sürüklenmektedir. Geçtiğimiz yıllarda tamamlanan Kuzey Marmara Otoyolu ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü ile İstanbul Havalimanı projeleri, 2009 yılında onaylanan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda "Kuzeye eğilim gösteren kent gelişimi engellenerek; doğu-batı aksında ve Marmara Denizi boyunca kademelendirilmiş, çok merkezli ve sıçramalı gelişimin sağlanması" şeklinde tariflenen planlama ilkesiyle çeliştiği gibi, orman ve su havzaları üzerinde tahribata yol açmıştır. Bununla birlikte, merkezi idarenin yapımında direktiği Kanal İstanbul ve Yenişehir Rezerv Alanları Projesi, İstanbul için geri dönüşü imkânsız zararlar yaratacaktır. Gündeme geldiği günden bu yana hassasiyetle takip ettiğimiz ve gelişmeleri çeşitli yayınlarımızla kamuoyuna duyurduğumuz Kanal İstanbul ve Yenişehir Rezerv Alanı Projesi için TMMOB çatısı altında hukuk mücadelesine devam ediyoruz. Geline nokta, proje ile ilgili verilen ÇED Olumlu kararının iptali istemiyle açılan davada, usulüne uygun olmadan yapılan bir keşif sonucu hazırlanan ve sadece ÇED Raporu kapsamını esas alıp projenin yaratacağı etkileri teknik olarak değerlendirmekten çekinen, pek çok açıdan bilimsellikten uzak ve muğlak ifadelerle hazırlanan bir bilirkişi raporu ile karşı karşıyayız. Şube olarak projenin ivedilikle durdurulması ve iptali için hukuki süreç içinde itirazda bulunmaya ve kamuoyunu bu konuda bilgilendirmeye devam edeceğiz.

Mega projelerden olumsuz biçimde etkilenen konuların başında İstanbul'un su havzaları gelmektedir. Kişi başı günlük su kullanımının 182 litre olduğu İstanbul'da özellikle Avrupa yakasındaki toplam baraj ve su depolama kapasitesi, nüfus artışıyla birlikte giderek artan su ihtiyacını karşılamaktan uzaktır. Bu nedenle, bir yandan mevcut havzaları da tehdit edecek projeler yürütülürken, diğer yandan kentin su ihtiyacı, başka şehirlerden yüksek enerji maliyeti ile sağlanmaktadır. Havzalar arası su transferi, gerek su kaynağının olduğu havzada yaratacağı çevresel yıkım, gerekse de uzun boru hatları ve yüksek elektrik tüketimi ile kamu zararına yol açmaktadır. Yapılması gereken, İstanbul'un kendi su havzaları etrafındaki yapılaşmayı önlemek, İSKİ verilerine göre 2022 yılında %19.45 olarak gerçekleşen şebeke kayıp kaçığını azaltmak ve nüfus artışına neden olacak projelerden kaçınmaktır.

Atıksuların uzun yıllardır arıtılmadan deşarj edilmesinin bir sonucu olarak Marmara Denizi'nde artan kirlilik 2021 yazında yaz müsilaj şeklinde denizin yüzeyini kaplayarak tüm ülkenin gündemine oturmuştu. Marmara Denizi yüzeyinde 2021 yılındaki yoğunlukta müsilaj görülmemesi, deniz kirliliğinin giderildiği anlamı taşımamaktadır. Marmara deniz ekosistemi, hala bölgenin evsel ve endüstriyel atıksu kirliliğini göğüslemeye çalışmakta, bu atıksuların arıtılacağı altyapı yetersizliği nedeniyle de günden güne bu kirlilik baskısıyla ölmektedir. Yıllardır olduğu gibi kamuoyunda büyük etki yaratmış ekolojik sorunlara idareten önerilen ve uygulanan yöntemler müsilaj sorununda da tekrarlanmış, ekolojik problemleri kalıcı ve etkili olarak önleyebilecek doğru uygulamalar hayata geçirilememiştir. Marmara Denizi'ne yapılan deşarjlara sebep olan sermaye gruplarının çıkarları, Marmara Denizi ekosisteminin ve çevresinde yaşayan halkın yaşam kalitesinin önüne geçmiştir. Önleyici ve denetleyici nitelikteki kurumlar ise politik çıkarlarını önceleyerek Marmara Denizi'ni tarihi boyunca gördüğü en büyük kirlilikle baş başa bırakmıştır. Müsilaj sonrasında panikle ortaya çıkan eylem planları ve denetimler ise ne yazık ki dönemsel çalışmalar olarak kalmış, deşarj standartlarına getirilen değişiklikler ise uygun altyapı yatırımlarının yeterince yapılmaması nedeniyle kadük kalmıştır.

2022 yılı, önceki yıllara benzer şekilde, hava kalitesi açısından da İstanbul için tehlike çanlarının çalmaya devam ettiği bir yıl olmuştur. Eldeki veriler ışığında; 2022 yılında İstanbul'da PM10 parametresi açısından solunamaz bir hava kalitesinin söz konusu olduğunu ifade edebiliriz. Hava



TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

kalitesinin iyileştirilmesi için öncelikle farklı kirletici parametreler bazında daha fazla ve sağlıklı veri temini sağlanmalı, veriler üzerinden yapılacak detaylı analizlerle eylem planı belirlenmeli ve hayata geçirilmelidir. Kentsel alanlardaki hava kalitesinin orman alanlarından kullanılan yakıt türüne, ulaşım politikalarından yerleşim planlarına kadar pek çok faktörden etkilendiği unutulmadan bütünleşik bir planlama yapılarak hayata geçirilmelidir.

Paradigma değişikliğinin gerekli olduğu bir diğer alan, atık yönetimidir. İstanbul'un mevcut atık yönetim biçimi, atıkların açığa çıkardığı sorunları bertaraf etmek üzerine kurulmuş durumdadır. Oysaki atık üretimini önleyecek faaliyetlere öncelik verilmesi, bu bağlamda da tüketim alışkanlıklarını değiştirici/azaltıcı proje ve politikaların hazırlanarak hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda ihtiyaç fazlası tüketime ve gereksiz atık üretimine neden olan ürünlerin kullanılmaması gerektiğine yönelik farkındalık çalışmaları planlanmalı ve bütçelendirilmelidir. Oluşan atıkların doğru yönetimi için, yeniden kullanım, kaynağında ayrıştırma, tehlikeli kimyasal kullanımının minimum olduğu geri dönüşüme olanak sağlayacak bir üretim planlaması, minimum karbon ayak izi üretecek şekilde tüm sistemin entegre edilmesi İstanbul'un en büyük ihtiyaçlarından biridir. Özellikle atıkların depolama sahalarına ulaştırılırken kat ettiği uzun mesafe, aynı zamanda geri dönüşümü yapılan atıkların da karbon salımında ciddi bir artışa neden olmaktadır. Geri dönüştürülemeyen ambalaj atıklarının yarattığı sorun ve plastik geri dönüşüm tesisleri depolarında çıkan çok sayıda şüpheli yangın da bütünlüklü bir sistemin kurulup, kamuda istihdam edilen meslektaşlarımız tarafından denetlenmesinin aciliyet arz eden durumunu göstermektedir. Atık minimizasyonu ve kaynağında ayrıştırma faaliyetlerine gereken önem verilmediği ve etkin bir sistem kurulmadığı sürece, 16 milyona yaklaşan ve sürekli artan nüfusu ile İstanbul'un katı atık yönetimi için tesis ihtiyacı bitmeyecek ve gerek yer seçimi gerekse kullanılan teknoloji ve atık transferinden meydana gelen çevresel etkileri nedeniyle ekolojik sistem üzerinde baskı kurmaya devam edecektir.

Sanayileşme ve çarpık kentleşme yıllar içinde İstanbul'da toprak kirliliğini önemli bir sorun haline getirmiştir. Bununla birlikte sınırlı olan tarım arazilerinin uygunsuz kullanımı, Kanal İstanbul gibi projeler ile verimli arazilerin yok edilmesi de toprak kirliliğine yol açan diğer başlıca sebeplerdendir. İstanbul'da toprak kirliliğini önlemenin ilk adımı az miktarda bulunan yeşil alanların yerleşime ve endüstriye açılmasının önlenmesidir. Daha önce kirlenmiş toprakların ise öncelikle tespiti, iyileştirilmesi, tekrar kullanılması ve sürdürülebilir yönetiminin sağlanması gerekmektedir. Bilerek veya bilmeyerek toprağı kirletme şüphesi olan bir saha, tesis, kurum, kuruluş aynı zamanda havayı ve suyu da kirletme potansiyeli taşımaktadır. Bu durum, çevre ve halk sağlığı açısından ciddi tehlikeli sonuçlar doğuracağından "toprak kirliliği" konusu bütünleşik olarak değerlendirilmeli ve tüm paydaşlarca (İlgili Bakanlıklar, İl Müdürlükleri, Tesis yetkilileri) ele alınarak rehabilitasyon, temizleme yöntemleri gelecek teknolojileri de kapsayacak şekilde belirlenmelidir. Toprak ve Yeraltı Suyu Kirliliğinin daha ölçülebilir olması ancak "Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik (TKKNKSDY)" in vazgeçilmez uygulaması olan "Kirlenmiş Sahalar Bilgi Sistemi(KSBS)" uygulamasının kullanımının yaygınlaştırılması, hem il Müdürlükleri, hem tesis yetkilileri hem de vatandaşlarımızın da kıymetli katılımlarıyla (kaza bildirim, ihbar vb.) mümkün olabilecektir.

Gürültü kirliliği, konutlarla eğlence mekanlarının, sanayi kuruluşlarının, atölyelerin iç içe olması, gürültüye hassas alanların oluşturulmaması, çevre düzeni planlarında yapılan değişiklikler vb. nedenlerle canlı yaşamını tehdit eder boyutlara ulaşmıştır. İstanbul gürültü haritaları



TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

incelendiğinde gürültü kirliliğinin en yoğun olduğu alanlar başta TEM ve E-5 karayolları ile havalimanları olarak görülse de plansız kentleşmenin neden olduğu inşaat faaliyetleri, apartmanların giriş katlarında bulunan dükkanların eğlence mekanları olarak ruhsatlandırılması sonucu kentin pek çok noktası gürültü kirliliğine karşı önlem alınması gereken alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Gürültü kirliliği ile mücadele çok boyutlu olmakla birlikte öncelikle yapılması gereken, mevzuatın, gürültüye neden olan faaliyetlerin önünü açacak değil, gürültü kaynağında gerekli önlemlerin alınmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesidir. Eğlence faaliyeti yapacak işyerlerinin ruhsatlandırma işlemleri bu çerçevede ele alınmalı, ulaşımdan kaynaklanan gürültünün önlemesi için ses bariyerleri yapılmalı ve bu sürece halk dahil edilmeli, inşaat faaliyetlerinde öncelik inşaat süresinin kısaltılmasına değil halkın huzuruna verilmeli, sanayi ve atölye işletmeleri konut alanlarını etkilemeyecek alanlara konumlandırılmalıdır. Elbette gürültü kirliliği ile en etkili mücadele kent planlaması yapılırken konut alanlarında gürültüye neden olacak herhangi bir faaliyetin ruhsatlandırılmamasından geçmektedir. Bu hususta acilen gerekli planlamalar halkın katılımı ile yapılmalı ve kentsel dönüşüm projelerinde konut alanlarında faaliyet göstermesine izin verilecek işyerleri belirlenirken gürültü kirliliği mutlaka göz önünde tutulmalıdır.

İstanbul'un çevre sorunlarını ele aldığımız bu raporu, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası tarafından ülkemizin her yanında yaşanan ekolojik yıkımlara karşı verilen mücadelenin yükseltilmesi amacıyla 2014 yılında ilan edilen 31 Mayıs – 5 Haziran Ekoloji Yıkımla Mücadele Haftasının son gününde kamuoyuyla paylaşıyoruz. Yıllardır parçası olduğumuz TMMOB'nin tüm bileşenleri olarak kendi meslek alanlarımızdan yaptığımız tüm uyarıların haklılığı, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş ve Elbistan depremleriyle acı bir şekilde ortaya çıktı. Kamu kaynaklarını kamunun ve doğanın yararına kullanmayan, bilimi ve tekniği hiçe sayarak doğa ve emek sömürsünü merkezine alan yatırım anlayışı onbinlerce insanın ölümüne, milyonlarca insanın evsiz kalması ve göç etmesine, telafisi imkansız ekolojik yıkıma neden olmuştur. Bu yıkımın daha da fazlası beklenen İstanbul depremi ile ortaya çıkacaktır. Üzerine basa basa bir kez daha vurgulamak isteriz ki İstanbul'un ihtiyacı Kanal İstanbul, Kuzey Çevre Otoyolu, 3. Havalimanı projeleri ile kuzeye kurulacak yeni bir şehir değildir. İhtiyaç, kentin yapı stoğunun, köprülerinin, viyadüklerinin, altyapı tesislerinin depreme hazır hale getirilmesi, depreme oluşacak atıkları depolayacak alanların yaratılması, Marmara Denizi'ni kirlilik baskısından kurtaracak atıksu arıtma tesislerinin yapılmasıdır. Mevcut kaynak yönetimi İstanbul'u felakete sürüklemektedir! HES'lere, Gezi Parkı'ndan Kanal İstanbul'a, kamu yararı yerine piyasa şartları gözetildiği için yeterli şekilde yapılamayan altyapıdan zayıf afet yönetimine kapitalizmin dayattığı üretim-tüketim ilişkilerinin şekillendirdiği, hayata geçirilen veya planlanan, ekolojik dengeyi bozacak, canlı yaşamını etkileyecek her türlü yıkıma karşı, ülkemizin farklı yörelerinde en az 35 yıldır verilen mücadeleyi, meslek disiplinimiz, bilimsel bakış açımız ve Oda örgütlülüğümüz çerçevesinde sürdüreceğimizi bir kez daha yineliyoruz!

05.06.2023

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası  
İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu